

■ Ἀπὸ τὸ Ὁρθόδοξο Ἀγιολόγιο τῆς Ρωσίας

Ὁ Ὅσιος Ἀμβρόσιος τῆς Ὀπτινα¹

† 10ῃ Ὀκτωβρίου 1891

Ὁ Ὅσιος πατὴρ ἡμῶν Ἀμβρόσιος, ἡ πλέον ἀξιοσημείωτη μορφή τῆς πλειάδος τῶν Στάρετς (Γερόντων) τῆς Μονῆς τῆς Ὀπτινα, γεννήθηκε τὸ 1812.

Παιδὶ ζωηρὸ καὶ προικισμένο μὲ ἐξαιρετικὴ εὐφυΐα, διδάχθηκε τὰ ἱερὰ γράμματα κατ' ἀρχὴν ἀπὸ τὸν παπποῦ του, τὸν καὶ Ἐφημέριο τοῦ χωριοῦ, καὶ ἀργότερα ἔκανε λαμπρὲς δευτεροβάθμιες σπουδὲς στὴν Ἱερατικὴ Σχολὴ τοῦ Ταμπώφ, ὅπως συνηθίζοταν τότε, χωρὶς ὥστόσο νὰ ἔχη πρόθεσι νὰ χειροτονηθῇ Ἱερεὺς ἢ νὰ καρῆ Μοναχός.

Πρὸς τὸ τέλος τῶν σπουδῶν του, ἀρρώστησε σοβαρὰ καὶ ὑποσχέθηκε νὰ ἀποσυρθῇ σὲ Μοναστήρι ἂν θεραπευόταν. Ὄταν ἀποκαταστάθηκε ἡ υἰγεία του, ἀνέβαλε γιὰ ἀργότερα τὴν πραγματοποίησι τῆς ὑποσχέσεώς του· προσελήφθη οἰκοδιδάσκαλος σὲ μία ἀρχοντικὴ οἰκογένεια καὶ ἀργότερα δίδαξε ἑλληνικὰ στὴν μικρὴ Ἱερατικὴ Σχολὴ τοῦ Λίπετσκ.

* * *

Ὁ εὐθύμος καὶ ἐξωστρεφῆς χαρακτήρας του, ὅπως ἐκμυστηρευόταν ἀργότερα, τὸν ἔκανε νὰ ἀναβάλλῃ τὴν ἐκπλήρωσι τῆς ὑποσχέσεώς του καὶ τὸν κρατοῦσε στὸν κόσμο. Ἡ συνειδησίς του ὅμως δὲν ἔπαυε νὰ τὸν ἐλέγχει καὶ ὁ Ἀμβρόσιος περνοῦσε ὦρες ὀλόκληρες μὲ δάκρυα καὶ προσευχή. Μὲ διάφορα σημεῖα, ὁ Θεὸς τὸν καλοῦσε νὰ τηρήσῃ τὴν ὑπόσχεσί του. Μία ἡμέρα,

στήν ὄχθη ἐνὸς ρυακιοῦ, ἄκουσε μέσα στὸ κε-
λάρυσμα τοῦ νεροῦ μιὰ φωνή, ἡ ὁποία ψιθύρι-
ζε: «**Τ**ὸν Κύριο αἰνεῖτε! **Τ**ὸν Θεὸ φυλάξατε!»,
καὶ στάθηκε μὲ ἀνέκφραστο θαυμασμό γιὰ
πολλή ὥρα.

Μετὰ τέσσαρα χρόνια δισταγμῶν, ζήτησε
τὴν συμβουλή ἐνὸς φημισμένου Γέροντος, τοῦ
Ἰλαρίωνος, ὁ ὁποῖος ἀσκήτευε ὡς ἔγκλειστος
στήν περιοχή. **Ὁ** Στάρετς τὸν ὑποδέχθηκε μὲ
ἕνα χαμόγελο καὶ τοῦ εἶπε: «**Π**ήγαινε στὴν Ὀπτίνα, σὲ χρειάζον-
ται ἐκεῖ πέρα!».

Ὁ νεαρὸς Ἀμβρόσιος ὑπάκουσε στὴν θεία βούλησι καὶ δίχως
χρονοτριβὴ πῆγε στὴν Μονὴ τῆς Ὀπτίνα, στὴν Ἐπισκοπικὴ Περι-
φέρεια τῆς Καλούγκα, πλησίον τοῦ Κοζέλσκ, ἡ ὁποία εἶχε ἀρχίσει
νὰ γίνεται κέντρο ἐνὸς τεράστιου κινήματος πνευματικῆς ἀνανε-
ώσεως στὴν Ρωσία.

Εἰσῆλθε στὴν ὑπηρεσία τοῦ Στάρετς Λεωνίδα († Μνήμη: 11η
Ὀκτωβρίου, βλ. **ἐδῶ**). **Ὁ** Στάρετς ὅμως ἦταν τότε σὲ προχωρη-
μένη ἡλικία καὶ ἄρρωστος, καὶ τὰ καθήκοντά του τὰ εἶχε ἀναλάβει
ὁ Στάρετς Μακάριος († Μνήμη: 7η Σεπτεμβρίου, βλ. **ἐδῶ**), ὁ
ὁποῖος εἶχε ἀρχίσει τὸ σημαντικό ἔργο τῆς ἐκδόσεως πατερικῶν
κειμένων.

Στὰ τέλη τοῦ βίου του, ὁ Ἅγιος Λεωνίδα, ὁ ὁποῖος εἶχε δια-
κρίνει τίς πνευματικὲς ἀρετὲς καὶ τὴν ὑποδειγματικὴ ὑπακοή
τοῦ δοκίμου του, τὸν ἐμπιστεύθηκε στὴν καθοδήγησι τοῦ Στά-
ρετς Μακαρίου.

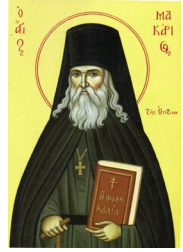
Ἐκάρη Μοναχὸς τὸ 1842 καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα Ἀμβρόσιος· τρία
ἔτη ἀργότερα χειροτονήθηκε Πρεσβύτερος καὶ ἔλαβε ἀπὸ τὸν
Ἐπίσκοπο εὐλογία νὰ βοηθῇ τὸν Στάρετς Μακάριο στὰ καθή-
κοντα τοῦ ἐξομολόγου τοῦ διαρκῶς αὐξανομένου πλήθους τῶν
προσκυνητῶν, οἱ ὁποῖοι ἔφθαναν στὴν Ὀπτίνα γιὰ νὰ ποτισθοῦν
ἀπὸ τὰ καθαρὰ νάματα τῆς εὐαγγελικῆς σοφίας.

* * *

Καθὼς ἦταν καλὸς γνώστης τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν, ὁ π. Ἀμ-
βρόσιος ἐξελίχθηκε ἐπίσης σὲ στενὸ συνεργάτη τοῦ Στάρετς Μα-
καρίου στὴν ἐπιμέλεια καὶ τὴν ἐκδοσι τῶν πατερικῶν κειμένων.

Ἡ συναναστροφή μὲ τὰ πατερικὰ κείμενα καὶ ἡ ἐφαρμογὴ
τους στὴν καθημερινὴ ζωὴ μέσω τῶν συζητήσεων μὲ τὸν πνευμα-
τικό του, τοῦ παρεῖχαν τὴν καλύτερη δυνατὴ προετοιμασία γιὰ

τὸ ἐνδεχόμενον νὰ διαδεχθῆ τὸν Γέροντά του στὸ ἔργο τῆς καθοδηγήσεως τῶν ψυχῶν· τότε, ὅμως, παρενέβη πάλι ἀποφασιστικὰ ἡ θεία Πρόνοια στὴν ζωὴ του: ὁ π. Ἀμβρόσιος ἀρρώστησε σοβαρὰ καὶ παρ' ὀλίγον θὰ ἀπέθαινε.

Ἀπαλλάχθηκε ἀπὸ ὅλες τὶς μοναστικὰς του ὑποχρεώσεις καὶ ἀναγκάστηκε νὰ παραμείνῃ κλινήρης, ἀνήμερος νὰ τελέσῃ τὴν Θεία Λειτουργία, γιὰ ὄλο σχεδὸν τὸν ὑπόλοιπο χρόνο τῆς ζωῆς του.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτό, ὁ Θεὸς ἔθεσε τροχοπέδη στὸν ἐξωστρεφῆ του χαρακτήρα, καὶ τοῦ ἔδωσε τὴν εὐκαιρία νὰ περιέλθῃ σὲ μεγαλύτερη αὐτογνωσία, νὰ «σκάψῃ» ἐντὸς του καὶ νὰ ἀνακαλύψῃ στὰ βάθη τῆς καρδιάς του τὰ μυστικὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ τοὺς τρόπους καταλλαγῆς τῶν ἀνθρώπων μὲ τὸν Θεό.

Ἡ ἀρρώστια τοῦ ἐπέτρεψε νὰ βιώσῃ, ὅτι ἡ «δύναμις Κυρίου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται» (Β' Κορ. ιβ' 9), καὶ νὰ εἶναι μετὰ σὲ θέσι νὰ λέει: **«Καλὸ εἶναι ὁ Μοναχὸς νὰ περνᾷ ἀπὸ ἀρρώστια. Ὅταν ἀρρωσταίνῃ κανεὶς, δὲν πρέπει νὰ τὸν φροντίζουμε ὥστε νὰ θεραπευθῆ τελείως, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ ἥμισυ...».**

* * *

Συνεργάστηκε τότε στὴν ρωσικὴ μετάφρασι τῆς Κλίμακος τοῦ Ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου, καὶ ὁ Στάρετς Μακάριος ἄρχισε νὰ τοῦ στέλνῃ τοὺς Ἀδελφοὺς τῆς Μονῆς γιὰ νὰ τοὺς νοουθετῆ πνευματικὰ, καὶ ἀργότερα τοῦ ἔδωσε εὐλογία νὰ δέχεται τοὺς λαϊκοὺς στὸ Ἀρχονταρίκι τῆς Μονῆς.

Τοὺς δεχόταν ὄλους μὲ ὑπομονή, δίχως νὰ κρίνῃ τὰ ἀμαρτήματά τους· καὶ ὡσὰν μαθητῆς τῶν ἁγίων Πατέρων, τοὺς ἐδίδασκε, χωρὶς ποτὲ νὰ ἐκφράζῃ τὴν προσωπικὴ του γνώμη.

Μέσω τῆς ἐνεργείας τῆς θείας Χάριτος καὶ τῆς ἀδιαλείπτου νοερᾶς προσευχῆς, εἶχε ἀποκτήσει ἐξαιρετικὴ διορατικότητα καὶ εἶχε τὴν δυνατότητα νὰ διεισδύῃ στὰ κρύφια τῆς ψυχῆς, ὥστε ἓνας φευγαλέος ὑπαινιγμὸς ἢ δυὸ τρεῖς λέξεις τοῦ ἐπισκέπτου τοῦ ἀρκοῦσαν γιὰ νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ τὴν λύσι τοῦ προβλήματός του.

Ποτὲ δὲν χρησιμοποιοῦσε αὐτὸ τὸ προορατικὸ χάρισμα γιὰ νὰ κρίνῃ ἢ νὰ ἐλέγξῃ· πάντα μὲ συμπόνια καὶ μητρικὴ σχεδὸν στοργή, μεριμοῦσε γιὰ τὶς ψυχές, οἱ ὁποῖες δοκιμάζονταν,

ὥστε νὰ τὶς κάνη νὰ καταλάβουν ὅτι τὸ «χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιαν ἄγει» (Ρωμ. β' 4).

Ὅταν ἐκοιμήθη ὁ Στάρετς Μακάριος, τὸ 1860, ὁ π. Ἀμβρόσιος ἐκλήθη νὰ ἀσκήσῃ ἓνα λειτούργημα πνευματικῆς καθοδηγήσεως, τὸ ὁποῖο σύντομα θὰ ἀπλωνόταν σὲ ὁλόκληρη τὴν Ρωσία.

Πλούσιοι καὶ πτωχοί, μορφωμένοι καὶ ἀγράμματοι, ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, ἀριστοκράτες ἢ διαπρεπεῖς διανοούμενοι, προσήρχοντο ὅλοι σὲ αὐτὸν τὸν κληνῆρη Μοναχό, ὡσὰν σὲ κάποιον νέο προφήτη, γιὰ νὰ τὸν συμβουλευθοῦν, νὰ εὔρουν παρηγοριὰ στὸν πόνο τους, νὰ ἀκούσουν ἓναν σωτηριώδη λόγο, ὁ ὁποῖος θὰ κατεύθυνε τὴν ζωὴ τους, μία προτροπὴ νὰ μετανοήσουν ἢ γιὰ μία ἀπλῆ εὐλογία.

Παρὰ τὴν ἀσθενῆ κρᾶσι του καὶ τὶς ἀλλεπάλληλες ἀρρώστιες του, τοὺς δεχόταν ὅλους μὲ καλὴ διάθεσι καὶ εἶχε τὸ χάρισμα νὰ προσαρμόζῃ τὴν συμπεριφορὰ καὶ τὰ λόγια του στὸν καθένα ἔτσι, ὥστε μετὰ ἀπὸ μιὰ συνομιλία μὲ τὸν Στάρετς τῆς Ὀπτινα, πολλῶν ἡ ζωὴ ἄλλαζε τελείως.

Σύμφωνα μὲ τοὺς συνομιλητές του, εἶχε τὴν δυνατότητα νὰ περνᾷ χωρὶς δυσκολία ἀπὸ τὶς πιὸ ὑψηλές θεολογικὲς συζητήσεις στὴν λύσι πρακτικῶν προβλημάτων τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

Ὅταν, κάποτε, τὸν ἐψεξάν, ὅτι ἔχανε τὸν χρόνο του γιὰ νὰ ἐξηγήσῃ σὲ μιὰ χωρικὴ πῶς νὰ ταΐζῃ τὶς γαλοπούλες της, ἀπάντησε:

«Μὰ δὲν καταλαβαίνετε, ὅτι γιὰ ἐκείνη ὅλη ἡ ζωὴ της συνδέεται μὲ αὐτὲς τὶς γαλοπούλες καὶ ὅτι ἡ εἰρήνη τῆς ψυχῆς της ἀξίζει γιὰ μένα ὅσο καὶ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται καὶ μοῦ θέτουν τὰ πλέον ὑψηλὰ ἐρωτήματα;».

Ὁ συγγραφεὺς Λέων Τολστόϊ, ὁ ὁποῖος ἔλαβε μεγάλη ψυχικὴ ὠφέλεια ἀπὸ μιὰ ἐπίσκεψι στὸν Στάρετς, ἔγραψε: «Ἀπλῶς τοῦ μίλησα, τίποτε παραπάνω, καὶ ἰδοὺ ἡ ψυχὴ μου ἀμέσως ξαλάφρωσε. Ὅταν μιᾶς μὲ τέτοιους ἀνθρώπους αἰσθάνεσαι πόσο πλησίον σου εἶναι ὁ Θεός!»².

Ἐνας ἄλλος συγγραφεὺς ἔκανε λόγο γιὰ τὴν «ἀπροσμέτρητη ἄβυσσο ἀγάπης» τοῦ Στάρετς, ἡ ὁποία ἀπλωνόταν ἐπάνω σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

* * *

Ὁ Στάρετς ζοῦσε λίγο ἔξω ἀπὸ τὴν Μονή, στὴν Σκήτη. Ἡ ἡμέρα του ἄρχισε στὶς τέσσερις τὸ πρωῒ.

Μετὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου, τὴν ὁποία διάβαζε μὲ τοὺς ὑποτακτικούς του στὸ Κελλί, ἀφιερωνόταν στὴν προσευχὴ γιὰ τρεῖς ὥρες· κατόπιν, ἀπὸ τὶς ἑννέα τὸ πρωῖ καὶ ὕστερα, ἄρχιζε νὰ βλέπη τοὺς ἐπισκέπτες, οἱ ὁποῖοι ἤδη σχημάτιζαν οὐρὰ ἔξω ἀπὸ τὸ Κελλί του, πρῶτα τοὺς Μοναχοὺς καὶ στὴν συνέχεια τοὺς λαϊκοὺς. **Οἱ** συνομιλίες του διαρκοῦσαν μέχρι τὶς ἑνδεκα τὸ βράδυ, μὲ μιὰ φευγαλέα διακοπὴ γιὰ ἓνα λιτὸ γεῦμα.

Ἡ Σκήτη τῆς Ὀπτινα.

Στὶς σπάνιες ἐλεύθερες στιγμὲς του, ὑπαγόρευε ἀναρίθμητα γράμματα καὶ ἐπιστολές· ἀπαντοῦσε σὲ περισσότερα ἀπὸ σαράντα γράμματα ἡμερησίως, συχνὰ χωρὶς καὶ νὰ ἀνοίξη τὸν φάκελλο.

Ὁ Γέροντας ἐπέμενε στὸ ἄθλημα αὐτό –πολὺ περισσότερο κοπιαστικὸ ἀπὸ τὴν ἄσκησι στὴν ἡσυχία τῆς ἐρήμου– γιὰ τριάντα περίπου χρόνια.

Τὸν συνέδραμαν στὸ ἔργο του πολλοὶ Μοναχοί, ἰδίως δὲ ὁ ὑποτακτικὸς τοῦ Κελλιοῦ τοῦ Ἰωσήφ († Μνήμη: 9ῆ Μαρτίου, βλ. **ἐδῶ**), ὁ ὁποῖος καὶ τὸν διαδέχθηκε ὡς Στάρετς τῆς Ὀπτινα.

Πολὺ περισσότερο ἀπὸ τοὺς μεγάλους καὶ κοπιώδεις ἀσκητικούς ἀγῶνες, γιὰ τοὺς ὁποῖους ὑπάρχει κίνδυνος νὰ ὑποκινουῦνται ἀπὸ τὴν φιλαυτία, ὅταν δὲν τὶς ἐλέγχει ἡ αὐστηρὴ ὑπακοή, ὁ Στάρετς Ἀμβρόσιος συνιστοῦσε στοὺς ἐπισκέπτες του τὴν μετάνοια καὶ τὴν ταπεινὴ συντριβὴ τῆς καρδίας, οἱ ὁποῖες ἀποκτῶνται, ὅταν στρέψη κανεὶς τὴν ζωὴ του πρὸς τὸν Θεὸ καὶ μισήση μὲ ὅλες τὶς δυνάμεις του τὴν ἁμαρτία, διότι ἀρχὴ κάθε ἁμαρτίας εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια.

Ἐπὶ πλεόν τῶν πνευματικῶν του νουθεσιῶν, ὁ Στάρετς ὠργάνωσε σὲ διάφορα μέρη συνδέσμους εὐλαβῶν λαϊκῶν, ἀφιερωμένων στὶς ἀγαθοεργίες καὶ στὴν ἀρωγὴ τῶν πτωχῶν καὶ τῶν ὀρφανῶν.

* * *

Μετὰ τὶς καταστροφικὲς μεταρρυθμίσεις τῆς Αἰκατερίνης Β', δὲν ἦσαν πλεόν δυνατὸν οἱ νεαρὲς κοπέλλες ἀπὸ πτωχὲς οἰκογένειες νὰ ἀσπασθοῦν τὸν μοναχικὸ βίον, ἀφοῦ ὅλα τὰ Μοναστήρια ἦταν ὑποχρεωμένα νὰ ἀπαιτοῦν ἀπὸ τὶς ὑποψήφιες μεγάλη προίκα.

Γιὰ νὰ διορθώση τὴν ἀδικία αὐτή, ὁ Στάρετς Ἀμβρόσιος ἀνέλαβε, κατὰ τὰ δέκα τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του, τὴν ἴδρουσι καὶ

Ἡ Μονὴ Σαμορντῖνο.

τὴν ὀργάνωσι ἐνὸς γυναικείου Μοναστηριοῦ στὸ Σαμορντῖνο, δεκαπέντε περίπου χιλιόμετρα μακριὰ ἀπὸ τὴν Ὕπτινα.

Χάρις στὸ ἐνδιαφέρον καὶ στὴν πατρική του φροντίδα, μέσα σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα ἐγκαταβίωσαν στὴν Μονὴ περισσότερες ἀπὸ χίλιες Μοναχές, ἀπὸ ὅλες τὶς κοινωνικὲς τάξεις, οἱ ὁποῖες μὲ ἀρμονικὴ ἀγάπη ζοῦσαν βιοτὴ βασισμένη στὶς Παραδόσεις τῶν ἁγίων Πατέρων, ὑπὸ τὴν καθοδήγησι τοῦ Στάρετς Ἀμβροσίου, πνευματικοῦ τους Πατρὸς καὶ ζωντανῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ.

Στὰ κτήρια τῆς Μονῆς προσέθεσε ἄσυλο, σχολεῖο, νοσοκομεῖο καὶ πτωχοκομεῖο γιὰ ἡλικιωμένες γυναῖκες, καὶ ἔτσι, τὸ μοναστηριακὸ συγκρότημα κατέστη ἀληθῶς πόλις τῆς ἀγάπης, καὶ προσεῖλκυε πλήθη ἀπόρων, ἀσθενῶν καὶ ἀναξιοπαθούντων, οἱ ὁποῖοι εὔρισκαν στὸ Μοναστήρι παράκλησι καὶ ἐλπίδα.

Οἱ ἀνάγκες τοῦ Μοναστηριοῦ ὑποχρέωναν τὸν Στάρετς νὰ τὸ ἐπισκέπτεται συχνά, καὶ ὅταν ἄρχισε ἡ ἀνέγερσις ἐνὸς λιθόκτιστου Ναοῦ, ἀναγκάσθηκε νὰ ἐγκατασταθῆ στὸ Σαμορντῖνο γιὰ νὰ ἐπιβλέπη τὶς ἐργασίες.

Ἡ ἀπουσία αὐτὴ προκάλεσε σχόλια μεταξὺ τῶν Μοναχῶν τῆς Ὕπτινα καὶ ἀντίδρασι ἀπὸ πλευρᾶς τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Καλούγκα.

* * *

Ὁ Ἅγιος πέρασε ὅλο τὸ καλοκαίρι τοῦ 1891 στὸ Σαμορντῖνο γιὰ νὰ τακτοποιήσῃ τὶς ὑποθέσεις τῆς Μονῆς καὶ νὰ ὀργανώσῃ τὸν βίο τῆς, κάτι τὸ ὁποῖο ἡ νέα Ἡγουμένη, ἐπειδὴ δὲν ἦταν ἱκανὴ στὰ διοικητικά, δὲν εἶχε τὴν δυνατότητα νὰ ἀναλάβῃ.

Φαινόταν, ὅτι ὁ Στάρετς Ἀμβρόσιος βιαζόταν νὰ ὀλοκληρώσῃ τὸ ἔργο του καὶ προετοιμαζόταν γιὰ τὴν ἐπικείμενη ἐκδημία του. Ἄρρώστησε, καταπονημένος ἀπὸ τὴν κόπωσι, στὶς ἀρχὲς τοῦ φθινοπώρου.

Ὅταν τοῦ ἀνήγγειλαν, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος εἶχε ἀποφασίσει νὰ ἔλθῃ αὐτοπροσώπως στὴν Μονή, γιὰ νὰ τὸν στείλῃ πίσω στὴν Ὕπτινα, δέχθηκε τὴν εἶδησι μὲ μεγάλη ἡρεμία καὶ τὴν παραμονὴ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἱεράρχου, στὶς **10 Ὀκτωβρίου 1891**, παρέδωσε τὴν ψυχὴ του στὸν Κύριο, ἀφοῦ ἐξακολούθησε νὰ δέχεται μέχρι τὴν τελευταία στιγμὴ τοὺς ἐπισκέπτες, οἱ ὁποῖοι συνωστιζόντο ἔξω ἀπὸ τὸ Κελλί του.

Ἔτσι, ἐπληρώθη ἡ προφητικὴ φράσις, τὴν ὁποίαν ἔλεγε συχνὰ στοὺς μαθητές του: «Τὸν βίον μου ὅλον διήλθον ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων, καὶ οὕτω θὰ ἀποθάνω».

Ἡ ὅλη ἡ Ρωσία θρήνησε γιὰ τὸν θάνατό του, καὶ τὸ Σκήνωμά του ἐνταφιάσθηκε πλησίον τῶν Στάρετς Λεωνίδα καὶ Μακαρίου, στὴν Ὅπτινα.

Στὴν ἐπιτύμβια πλάκα ἐχάραξαν τὴν φράσι: «Ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω» (Α΄ Κορ. θ' 22).

---

1. Βλέπε ἐπίσης τὴν Σύναξι ὅλων τῶν Στάρετς τῆς Ὅπτινα († Μνήμη: 10η Ὀκτωβρίου, *ἑδῶ*). Γιὰ τὴν ἐκτενῆ βιογραφία του, βλ. Ἀρχιμ. Τιμοθέου, Ὁ Στάρετς Ἀμβρόσιος, ἐκδ. Ἰ. Μ. Παρακλήτου, Ὁρωπὸς Ἀττικῆς, 1974.

2. Ὁ Ἅγιος Ἀμβρόσιος ὑπῆρξε, φαίνεται, τὸ πρότυπο γιὰ τὴν μορφὴ τοῦ Στάρετς Ζωσιμᾶ στοὺς «Ἀδελφοὺς Καραμαζῶφ» τοῦ Ντοστογιέφσκι, ὁ ὁποῖος ἐπίσης τὸν ἐπισκέφθηκε.

+

*Τῷ δὲ ἐν Τριάδι Παναγίῳ Θεῷ,
τῷ ἐνδοξαζομένῳ ἐν τοῖς Ἁγίοις Αὐτοῦ,
προσκύνησις καὶ εὐχαριστία,
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν!*